

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

1 Fonte levans proprium puerum non vincula solvit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

C. V. ¶ Non licet mulieri dimittere, quem
sciens servum accepit in
virum.

Item ex eodem, c. 1. a

Si foemina ingenua acceperit servum, sciens quod ser-
vus esset, habeat eum; quia i omnes unum patrem
habemus in caelis. Vna lex erit viro & foeminae.

¶ Quia omnes unum patrem h. in c.] Verba haec non
sunt in Capitularibus, nec apud Ivo nem part. 8. c. 52. ubi ipsa citat
capitularia. Sunt tamen apud eundem c. 164. ubi refert ex concilio
apud Vercemeriam, quemadmodum patet Gratianus.

C. VI. ¶ Servitutis occasione dimitti non valet,
quis post controversiam status se in li-
bertatem assue-
rit.

Item Gregorius lib. 6. epist. 1. seu cap. 165. ad
Fortunatum Episcopum.

Cujus rei causa cum matre sua huc compulsa anno
præterito praesentium venerit latrrix, fraternitas tua
cautius b novit, quia e scilicet maritus suus vester cle-
ricus ob hoc, quod de servili fuerat conditione pulsata,
à suo noscitur eam removisse consortio, vobisq; hic po-
sitos afferunt promississe, ut si probare se liberam, adjuvan-
te Domino, valuisset, suo eam vos conjugio reformare-
tis. Fraternitas igitur vestra cognoscat, quod revelante
Deo libertatis auctore, approbata sit libera, nullaq; in
ea macula servilis inventa est. His ergo cognitis, sine
mora aliqua suo per vos eam volumus marito restitui,
nec ulterius idem vir ejus argumenta sibi occasionis d
exquirat, quibus eam possit abjicere. Nam si à vobis
(quod non credimus) minime fuerit adimpletum, eam-
que recipere forte distulerit, nos illud cognoscatis cum
disticta vindicta correcturos.

Cum dicitur c: [sciens illum servum,] datur intelligi, quod
si noscires illum servum esse, non cogitur cum eo manere. Quia
ergo hac & persona & conditionis dolum passa est, non cogitur ad-
herere ei, cujus fraude decepta est: si vero liberum acceperit, &
sibi, ut causam praestes distidit, se ab ejuis servum fecerit, nec ille
uxorem dimittere, nec illa ad vinculum conjugii in servitutem re-
digi poterit.

C. VII. ¶ Occasione conditionis dolorem mutans,
vir non discedat ab ea, quam li-
bertatis tempore acce-
perit.

Unde in Triburicensi concilio.

Perlarum f est ad sanctam synodum, quod quidam
ingenuus ingenuam accepit uxorem, & post filiorum
procreationem occasione divortii cujaidam servum se
fecit, utrum necessario mulierem tenere debeat: & si
tenuerit, utrum illa quoque secundum secularem legem
servituti subijci debeat, quaesitum est. i. Iudicatum est,
uxorem minime debere dimitti, non tamen ob Christi
legem mulierem in servitutem redigi: dum ille non ex
consensu conjugis se servum fecerit, quem liberum ipsa
maritum acceperat.

¶ Quaesitum est] Ha dua voces absunt à ceteris collectori-
bus præter Magistrum. Lex vero secularis, cujus hic mentio fit, est
inter leges Longobardorum, ut in glossa dicitur.

Quaeritur etiam, si servus unus, alterius ancillam acceperit, an
sit conjugium inter eos.

a Et Capitul. lib. 3. cap. 18. 4. Sentent. ibidem. Burchard. lib. 9.
cap. 27. Ivo part. 8. cap. 52. & 55. Pannorm lib. 6. c. 42. b al. a-
cutius. c al. quam quia.] orig. & abo verborum ductu. d al.
aliqua occasione. e Infra, eadem, si famina. Sentent. ibidem.
f Sentent. 4. disticti 36. Burch. lib. 9. cap. 75. Ivo p. 8. c. 225. Pann.
lib. 6. cap. 99.

C. VIII. ¶ Legitima servorum conjugia sua au-
thoritate Domini non diri-
mant.

De his ita statutum est, in Concilio Cabilo-
nensi II. a cap. 30.

Distum est nobis, quod quidam legitima servorum
conjugia b potestativa quadam presumptione
dirimant, non attendentes illud Evangelicum c. [Quod
Deus conjunxit, homo non sepatet.] Vnde nobis vi-
sum est, ut conjugia servorum non dirimantur, etiam
diversos Dominos habeant; sed in uno conjugio perman-
entes, Dominis serviant suis. Et hoc in illis obliervan-
dum est, ubi legalis conjunctio fuit, & per voluntatem
Dominorum.

CAUSA XXX.

Uidam populorum frequentia impeditur, filios
suum de baptismate suscipere, dum credentes se alienum
suscipere: uxor autem ejus, dum calide vult sus-
cipere proprium, suscipit alienum: quem vir ab-
pravit sibi in filium, & ex uxore sibi filium nascitur,
quam sibi suo adoptivo, spirituali uxoris, dum uxor, esset in carni-
lis, tradidit. Post triennium uxor mortua, & compati ejus;
liberam compatri uxoris sua vir clam sibi desponsam: ad quon-
dam tempore effluxit, & alius eam duxit in uxorem.

- 1. Quaeritur primum, an uxori sua debitum reddere valeat, qui
propria filium de sacro baptismate suscipit.
- 2. Secundo, an sponsalia contrahantur inter infantes.
- 3. Tertio, an spirituales, vel adoptivi filii naturalibus copulari va-
leant.
- 4. Quarto, an uxorem compatri uxoris sua alieni ducere possit.
- 5. Quinto, an clandestina desponsatio manifeste præjudicat.

QVÆSTIO I.

Quod uxorem propriam filium in spirituales sibi trans-
iens, uxori sua debitum reddere non valeat, ratione
auctoritate probatur. Nulla enim auctoritate permittit-
tur, ut quis commatri sua carnaliter copuletur. Hic autem ux-
orem suam sibi commatrem effecit: non ergo illi ulterius carnaliter
copulari poterit.

C. I. ¶ Separentur viri ab uxoribus, qui aliquo
casu natos proprios eorum Episcopo
tenent.

¶ Hinc Deus dedit sancta Romana ecclesia Episco-
pus, scribit Gerardo Hispanensi i
ecclesia Episcopo, & fratri
charissimo.

Pervenit ad nos Diacopus vester, sanctitatis vestrae
epistolam deferens, quod quidam viri & mulieres,
præterito sabbatho paschali die præ magno populorum,
incursu nescientes proprios filios susceperunt ex lav-
acro sancto. Cupis ergo scire, si pro tali accidenti ratio-
ne debeant viri ac mulieres ad proprium utrum redire,
an non. Nos verò mœsti ex hac re inquisivimus prio-
rum Patrum nostrorum dicta. Invenimus autem in archi-
vis hujus Apostolicae sedis, jam talia contigisse in eccle-
siis Mauria, Ephesiorum, simulq; Hierosolymis, aliarumq;
civitatum 2. Episcopis etiam eorum civitatum ab his

a Et in Capir. adjectis, cap. 15. Sent. ibid. B. Burch. l. 9. cap. 29.
Ivo p. 16. c. 335. & part. 8. c. 167. Pann. l. 6. c. 40. b al. matrimonium.
c Matth. 19. d Sent. 4. dist. 42. Poly. l. 6. tit. 4. Anselm. lib. 11.
cap. 29. Burch. lib. 7. cap. 44. Ivo part. 1. cap. 30. Pannorm. lib. 6.
cap. 127.

Apostolica sede volentibus scire, utrum viri ac mulieres ad propriam torum, beate memoria sanctissimi Patres, Iulius, Innocentius, & Coelestinus cum Episcoporum plurimorum, & sacerdotum consensu in ecclesia Apostolorum Principis prohibentes talia prescripserunt, & confirmaverunt, ut nullo modo se in conjugio recipiant mulieres ac viri, quicunque b aliqua ratione susceperint natos proprios, sed separarent se, ne surgente diabolo tale vitium inolefcat. Scitis, quia quomodo sunt septem dona Spiritus Sancti, ita sunt septem dona baptismi à primo pabulo sacri falis, & singula ecclesia, usque ad confirmationem sancti Spiritus per christiana. Ab hoc ergo primo Spiritus Sancti dono usque ad septimum nullus Christianus suam commatrem in conjugium suscipere debet. Et qui presumpserit, tandem in vinculo anathematis religetur, donec poenitentiam digne egerit.

C. I. *Hippanensis* In fragmento huius epistola, quod est in tomis conciliarum, legitur Hispaniarum: apud Anselmum vero de Barchinensibus, Hispaniensis.

C. II. *Civitatium* Dicitur hic locus legitur in vetustis codicibus, & equaliter: aptius autem præcipue ex Anselmo est.

C. III. *Apitino* Idem factum est in hoc loco ex eodem Anselmo Barchinensibus, & fragmento epistola. Similia etiam leguntur apud Petram Damianam in involtione in Episcopum, monachos ad faculam revocatum.

C. IV. *Ab uxore separatur, qui filiastrum suum uxori Episcopo tenuit.*
Item ex concilio apud Vermerias, cap. 3.

C. V. *Si quis filiastrum vel filiastram suam ante Episcopum tenuerit ad confirmationem, separatur ab uxore sua, & nunquam aliam accipiat.*

Barchinensibus & *Ivo parte nona, cap. 36.* citant ex concilio apud Vermerias, & ab interestate Levantensi scriptum fuit in excerptu de iuribus lib. 1. tit. 1. c. 1. Idem autem *Ivo parte, c. 302.* & *Magister sententiarum citant ex Capitulo lib. 1. tit. 1. c. 1.*

2 pars. Contra vero scribit Nicolaus Salomiano e Episcopi, dicit.

C. VI. *Non separatur à viro, qui filiastrum suum de sacro fonte levavit.*

Nolle desideras, utrum mulier, quæ viri filium ex alia femina genitum de sacro fonte levaverit, postmodum possit cum eodem viro copulari. Quos ideo iungi posse de criminis, quia secundum sacros canones, nisi amborum consensu, nullius religionis obtentu debet coniugium dimittere conjugem. Pertinet autem ad ingens uxoris exitum, quæ habens odio virum, vel infirmitatem eius non considerans, quasi causa pietatis operatur impietatem: maxime cum Apostolus præcipiat: [Nolite, inquiens, fraudari invicem, nisi ex consensu ad rem, ut vacet orationi: & iterum revertimini in ipsum, ne tenet vos fatanas propter incontinentiam vestram.] Ergo si non ex consensu utriusque conjugis hoc factum esse probatur, non fraudentur invicem, sed revertantur in ipsum: præsertim cum dicat Apostolus, uxor sui corporis potestatem non habet, sed vir: & vir potestatem sui corporis non habet, sed mulier.

2. al. Coventu. b al. qui quacunque ratione. c Et Capit. lib. 1. c. 1. Et in Magisterio 1. c. 15. Sent. ibid. d Burchard. lib. 17. cap. 21. Ivo p. 1. c. 302. & part. 9. c. 10. Pann. 1. c. 125. e al. Salamini. f Sentent. 4. dist. 42. Ivo p. 1. c. 136. Pannorm. lib. 6. cap. 174. Dist. 21. si qui docuerit. & dist. 21. quicunque. g 1. Cor. 7.

C. IV. *Non separatur à viro, sed poenitentiam agat, quæ filium suum coram Episcopo fraudulenter tenuit.*

Item ex concilio Cabilonensi 11. cap. 31.

Dictum a est nobis quædam feminas debdiosæ, quædam verò fraudulenter, ut à viris suis separarentur, proprios filios coram Episcopis ad confirmandam tenuisse. Vnde nos dignum duximus, ut si qua mulier filium suum desidia aut fraude aliqua coram Episcopo tenuerit ad confirmandum, propter fallaciam suam, aut propter fraudem, quamdiu vivet, agat poenitentiam; à viro tamen suo non separetur.

C. V. *Separatur, & gravi poenitentia plectatur, qui filiam suam, vel spirituales matrem ducunt in uxorem.*

Item ex concilio Moguntinensi, c. 10. in clausura sancti Albani habito.

De eo b, quod interrogastis, si aliquis filiam suam in uxorem duxit, & de eo, qui cum commatre spirituali concubuit, & de eo, qui filium suum baptizavit, & uxor e eius eum de fonte suscepit, hæc causa ut dissidium d conjugii ferret, si postea in tali copulatione possint permanere: de talibus sic respondendum est. Si filiam, aut commatrem suam aliquis in conjugium duxerit, separandos esse iudicamus, & gravi poenitentia plectendos. Si autem conjuges legitimi, unus, aut ambo, ex industria fecerint, ut filium suum de fonte susceperent, si in nuptiis permanere voluerint, bonum est: sin autem, gravis poenitentia infidiatore iungatur, & simul maneat: & si pravaricator conjugii supervixerit, acerrima poenitentia mulctetur, & sine spe conjugii maneat.

C. VI. *Non separatur ab uxore sua, qui filiastrum suum coram Episcopo tenuit.*

Item Nicolatus Papa Rodolpho Bituricensi Episcopo.

De his, qui filiastrum suum ad confirmationem coram Episcopis tenent, id est, qui filios uxoris sue de viro prioris, dum christianantur ab Episcopis, super se sustinent, si in scientia f sicut asserit, fiat, licet sit peccatum, non tamen usque ad separationem conjugii puniendum est: lugeant tamen, & digna poenitentia hoc dilucens Domino dicant g. Delicta ignorantia nostra ne memineris.

C. VII. *Non separatur ab uxore, qui necessitate causa filium suum baptizavit.*

Item Ioannes Papa VIII. Anselmo Lemoicensi ecclesie Episcopo.

Ad h limina beatorum Petri & Pauli Apostolorum Principum hic præfens homo, nomine Stephanus orationis causa veniens, nostro præfularui suggerendo innotuit, quod filium suum in extremo vita positum, nec dum baptismatis unda lotum, absentia scilicet sacerdotum, necessitate cogente baptizasset, eumque ipse propriis manibus retinendo suscepisset: atque pro huius negotio notitia tua patefacto, reverentia tua, quali rectitudinis zelo flagrans præfatum hominem à sua conjugio iudicaverit separandum. Quod, si fieri nullatenus debet, dicente scriptura i, à Domino iunctam esse viro uxorem, & [Quod Deus conjunxit, homo non separet.] Vnde & Dominus in k Evangelio, non dimittere posse uxorem suam, nisi causa fornicationis, a pertissime iuber. Quapropter & nos tanta auctoritatis iussione præcipue freti, dicimus omittendum i esse, & inculpabile iudicandum, quod necessitas intulit. Nam hoc baptizandi opus laicis fidelibus iuxta canonicam auctoritatem l, si ne-

a Sent. ibid. Burch. 17. c. 24. Ivo p. 9. c. 31. Pannorm. 17. c. 65. b Sent. ibid. Burch. 17. c. 24. Ivo p. 9. c. 32. Pann. lib. 7. cap. 66. c al. cuius uxor. d al. dissidium. e Ivo p. 1. c. 304. Pannorm. lib. 6. c. 126. f al. si in scientia, ut asseritur, fit. g Psal. 24. h Sentent. ibidem, Polycarp. lib. 6. tit. 4. Anselm. lib. 10. c. 30. Ivo part. 1. cap. 306. i Proverb. 13. iuxta 70. k Matth. 19. l al. sanctionem.

cesse fuerit facere, liberè conceditur. Vnde si supradictus genitor filium suum corpore morientem aspiciens, ne animam perpetua morte peccentem dimitteret, sacri unda baptismatis lavit, ut eum de potestate auctoris mortis & tenebrarum eriperet, & in regnum Christi iam regnaturum a sine dubitatione transmitteret, bene fecisse laudatur: & idcirco suæ uxori sibi iam legitime sociatæ, impune, quamdiu vixerit, iudicamus manere conjunctum, nec ob hoc contra præfatas auctoritates divinas aliquatenus separari debere.

¶ *Epistola Iohanni octavi, ex qua sumptum est hoc caput, extat in bibliotheca Vaticana, scripta Anselmo Lemovicina ecclesie Episcopo, & in concilio Nicensensi, tempore eisdem Iohanni cum legato ipsius, & magna parte Episcoporum Italiae & Gallie habito, in subscriptionibus est, Anselmus Lemovicensis ecclesie Episcopus. Itaque emendatum est, Lemovicina, cum antea legeretur, Lemovina.*

¶ *[Omittendum] Sic emendatum est ex aliquot vetustis, epistola ipsa, & Ivone. In ipsa etiam 34. quæst. 1. & 2. c. 1. Leo eundem verbum utitur, omittendum est, & inculpabile iudicandum, quem imitari videtur Iohannes voluisse. In vulgato erat, dimittendam non esse.*

¶ *3. pars. Filia c. dicitur spirituali non solum ejus, qui accipit, sed etiam ejus qui trine personis vocabulo eam sacro baptisate tingit. Dicitur etiam spiritualis filia sacerdotis, quæ ex peccata sua constituitur. Harum omnium flagitiosa conjunctio est, & eadem pœna plerenda.*

C. VIII. ¶ Tæpœnitentiæ ei inducitur, qui spiritualem filiam, & pœnitentialem suam, violare monstratur.

Vnde Symmachus Papa ait.

C. Mnes d, quos in pœnitentiâ suscipimus, ita nostri sunt spirituales filii, & ipsi, quos vel nobis suscipiuntibus, vel trine personis vocabulo merentibus, unda sacri baptismatis regeneravit. Sylvestrus quoque docens, admonet unumquemque sacerdotem, ut nullis causis fornicationis ad suam pœnitentialem accedat: quia scriptum est: [Omnes, quos in pœnitentiâ accipimus, ita filii nostri sunt, ut in baptisate suscepti.] Quapropter hoc scelus si quis perpetraverit, non solum dignitatis honorem amittat, verum etiam usque ad exitum vite jugi pœnitentiæ se subdat.

C. IX. ¶ Decedem. Item Coelestinus.

SI quis sacerdos cum filia spirituali fornicatus fuerit, sciat se grave adulterium commisisse. Idcirco fornicatio ista est, omnia derelinquat, & res suas pauperibus tradat, & conversus in monasterio Deo usque ad mortem serviat. Sacerdos autem, qui malum exemplum dedit hominibus, ab officio deponatur, & peregrinando duodecim f. annis pœniteat, postea vero ad monasterium vadat, ibique cunctis diebus vite suæ Deo serviat.

C. X. ¶ De eodem. Item g.

Non h. debet Episcopus aut Presbyter commiseri cum mulieribus, quæ ei sua fuerint confessæ peccata. Si forte (quod absit) hoc contigerit, sic pœniteat, quomodo de filis spirituali, Episcopus quindecim annos, Presbyter duodecim, deponatur: si tamen in conscientiam populi devenierit.

Hæc itaque auctoritatibus apparet, quid sive proprium, sive tantummodo viri filium mulier de sacro fonte suscepit, non idcirco a viro suo esse separanda. Quod & de viro similiter oportet intelligi.

a al. regeneratam. b al. debuisse. c Sent. ibid. d Sent. ibidem. e Poly. l. 4. tit. 39. f al. quindecim. g al. Idem. h Poly. ibidem.

QVÆSTIO II.

Sponsalia ante septennium contrahi non possunt. Sed enim consensus contrahuntur, qui intervenire non potest, nisi ab utraque parte id intelligatur, quod inter eos agitur. Probatur ergo sponsalia non posse contrahi inter pueros, quorum aetate infirmitas consensum non admittit. Testatur hoc idem Nicolaus Papa, dicens.

C. I. ¶ Ante tempus consentiendi conjugium contrahi non potest.

Vbi non a est consensus utriusque, non est conjugium. Ergo qui pueris dant puellas in cubilibus, & converso, nihil faciunt nisi uterque pueros, postquam venerit ad annos discretions, consentiat, etiam si pater & mater hoc violaverint & fecerint.

¶ *In Decretalibus tit. de dispensatione impub. cap. 2. habetur initium huius capituli, & adiciuntur alia ex eo Nicolai scripta.*

¶ **[Consentiat]** In vulgari codicibus sequitur, nec est conjugium, nisi sit consensus utriusque: quæ verba ab Iohanne à priorisque manuscriptis.

QVÆSTIO III.

Quod b autem spirituali vel adoptivo filii naturalibus copulari non possint, Nicolaus Papa respondens ad consulta Bulgarorum, cap. 2. testatur, ita dicens.

C. I. ¶ Qui de sacro fonte suscipitur, filius est ejus a quo suscipitur.

Ita e diligere debet homo eum, qui se suscipit de sacro fonte, sicut patrem. Item. ¶ Est inter fratres & filios spiritualis gratia & sancta communio, quæ non est dicenda consanguinitas, sed potius habenda spiritualis proximitas. Vnde inter eos non arbitramur posse fieri quodlibet legale conjugium: quandoquidem, nec inter eos, qui natura, & eos, qui adoptione filii sunt, veneranda Romana leges matrimonia contrahi permittunt. Item. Si ergo inter eos non contrahuntur matrimonia, quos adoptio jungit, quanto potius carnali oportet inter se contubernio cessare, quos per celeste sacramentum regeneratio Sancti Spiritus unct? Longè igitur congruentius filius patris mei, vel frater meus appellatur is, quem gratia divina potius, quam humana voluntas, ut filius patris mei, vel frater meus esset, elegerit; prudentiusque ab alterna corporis commixtione secernimur.

C. II. ¶ Filia spiritualis carnali filio nullo modo nubere potest.

Item Zacharias Episcopus servus servorum Dei: reverendissimo Theodoro Episcopo ecclesie Nicensensi.

Placium d nobis ita veneranda fraternitas obtulit, per quod sciscitari curasti, si liceat filio, cuius pater alterius filiam ex sacro baptismate suscepit, suscipiam, id est, spiritualem ejus patris filiam (quod dicitur crudele est) in matrimonio accipere, quod apud te enotanter asseruisti contigisse. ¶ Sed bene tua sancta fraternitas compertum habet, quia Dominus præcepit per

a Extra, de despons. impub. cap. 2. Panorm. lib. 8. cap. 122. b Sentent. 4. dist. 42. c Sentent. ibidem. Ivo p. 2. cap. 13. d Part. 7. cap. 34. Panorm. lib. 8. cap. 123. Ivo sermo 3. de rebus ecclesiasticis. d Polycarp. lib. 6. tit. 4. Anselmus lib. 2. cap. 27. Ivo part. 1. cap. 307. Panorm. lib. 8. cap. 124. e al. fonte. Moysen

